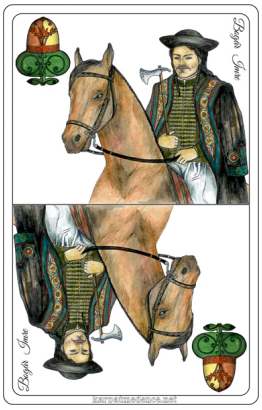
Írta: Kürtössy Péter
2014. június 02. hétfő, 18:03 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 06:51

Betyárok a magyar kártyán 10.

„Zavaros a Tisza, nem akar tisztulni, az a híres Bogár Imre által akar menni…”

Bogár Imre

A kiskunsági betyár, Bogár Imre betyárkodása mindössze másfél évig tartott, de ez is elegendő volt ahhoz, hogy országos hírnévre tegyen szert. Bócsán született 1842-ben, igaz családja, a pásztorkodó Bogár Szabó família eredetileg csongrádi eredetű volt. A bugaci pusztánkon gulyásbojtárként kereste kenyerét, de már 18 éves korára börtönviselt emberré vált, marhalopásért egyévi, vasban letöltendő fegyházra ítélték. Szabadulása után az Alföld pusztáin csavargott, újra marhalopásba keveredett, s ezután csatlakozott ahhoz a bandához, melyben Dönti Peti mellett többek között édesapja, öreg Bogár Imre, öccse Jakab, unokabátyja Miska és Baski Gyurka volt a társa. 1861 decemberében adtak ki körözést a banda ellen, miután megtámadták a kocsijukon hazafelét tartó két bajai adóhivatalnokot, Deim Lipótot és Hübner Eduárt. A ládában található 2000 forint mellett elvették gyűrűjüket és órájukat is.

Az ekkor kiadott körözvény személyleírása szerint Bogár Imre: *„Kecskeméti születésű (az atyja jelenleg a bugaci pusztán számadó gulyás) 22-23 éves, magas nyúlánk termetű, barna hajú, szemű, kicsiny barna bajúszú, igen szép külsejű, s arcú, semmi különös ismertető jelű. Viselete a bajai rablásnál borjú szájú gatya, ing, kifordított pásztorsuba.”*

Hiába üldözték őket, a banda folytatta rablásait. Kirabolták az újhatyányi boltost és kocsmárost, a páhi pusztai földbirtokost, a bőszéri pusztán lakó haszonbérlőt, a nagybócsai puszta gazdáját és egy alsódabasi birtokost, ahol még a nála időző református lelkészt is kifosztották. A betyárcsapat vezetője Dönti Peti (eredeti nevén Horváth Péter) volt egészen addig, míg egy sikeres rablást követő osztozkodási vitában társai meg nem ölték őt. Baski Gyurka lett a vezér, de ezek után már nem sikerült olyan nagyszabású rablásokat véghezvinni, mint korábban, sokkal inkább erőszakoskodásukról szóltak a hírek. Legkegyetlenebb tettük az volt, mikor 1862 áprilisában egy jász-szentlászlói tanyára mentek, hogy szállást és abrakot

kérjenek. A gazda nem volt otthon, csak fia, lánya és egy kanászgyerek, akik nem mertek ajtót nyitni a betyároknak. Ezen felháborodva öreg Bogár Imre belőtt az ablakon, de nem talált el senkit. Válaszul a gazda fia is fegyvert ragadt, és úgy fejen találta az öreg Bogárt, hogy rögvest holtan rogyott össze. Baski Gyurka ezért bosszúból felgyújtotta a tanyát. A bennlévők leleményesen a földes házban sarat készítettek, és betapasztották vele a nyílászárókat, hogy a füst ne menjen be. A gyermekek túlélték a tüzet, de a tanya leégett, akárcsak az istálló is, melyben 4 szarvasmarha és 16 sertés pusztult el. A banda még egy ideig együtt maradt, de később összekülönböztek és szétváltak, Bogár Imre Jakab öccsével járta a pusztákat, míg újabb tagok nem csatlakoztak hozzájuk. A banda tagjait azonban szép sorjában elfogták, hiszen 1862-ben már az Alföld összes csendbiztosa a „Bogarakat" üldözte. Bár Imrének többször sikerült kisiklania az őt keresők karmai közül, végül 1862 júliusában, egy több vármegyére kiterjedő üldözés során Gut Péter János tanyáján sikerült az éppen alvó, hetek óta hajszolt betyárt kézre keríteni. A vallatás során ugyan mindent tagadott, a Pest Megyei Rögtönítélő Bíróság kötél általi halálra ítélte. A korabeli újságok szerint leventei termetű, deli szépségű és az arcán Isten képmását viselő Bogár Imre tárgyalása és kivégzése a közvélemény rendkívüli érdeklődése mellett zajlott, utolsó útját Móra Ferenc *A madarásztói szépasszony* című novellájában így írta le:

„… az Üllői úton vitték a törvényfára, a régi lóversenytér mögötti dombra. Meg se vasalták, bokrétát tartott a kezében, és szólt neki a nagyharang, kisharang, a Ferenciek templomáé meg a József fiúárvaházé. A kocsisor első fogatán ült a szép halovány Bogár fiú, papjával az oldalán. Kocsija tele volt koszorúval, útja hintve virággal, az ablakok ezréből kíváncsi népség fejei kandikálnak a menetre, s zokogó hölgyek könnyeivel vegyesen hullanak alá a koszorúk, csokrok, virágok a legszebb betyár elé" (Bánkiné 1999: 51—69).

Bogár Imre halála után két héttel megjelent az a ponyva (Bogár Imre elhíresedett rablónak életleírása és halála), amely rövid idő alatt 35 ezer példányban kelt el. Különösen figyelemreméltó ez a szám, hiszen szépirodalmi alkotások legfeljebb csak néhány száz példányban keltek el akkoriban. Az eredetiben még nem, de a későbbi utánnyomásban már szerepelt az a későbbiekben az egész magyar nyelvterületen gyűjthető ballada, amely az egész országban híressé és hírhedtté tette a kiskunsági betyár nevét, pedig valójában bűnlajstroma kisebb volt bármelyik családtagjáénál vagy bandatársáénál…(Héjjas 1988; Küllős 1988: 112–123).

Irodalom:

HÉJJAS Pál

1988 *Az a híres Bogár Imre… A Bogár betyárbanda története.* Budapest, Pest Megyei Levéltár.

KÜLLŐS Imola

1988 *Betyárok könyve.* Budapest, Mezőgazdasági Kiadó.